

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 20.051.182 Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
доктору політичних наук, професору,
професору кафедри політичних наук, Климончуку Василю Йосифовичу
(76018, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57)

ВІДГУК

офіційного опонента

докторки політичних наук, професорки, завідувачки кафедри міжнародних
відносин Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та національної
безпеки Національного університету «Острозька академія»

Сидорук Тетяни Віталіївни

на дисертаційну роботу Савчука Віталія Романовича на тему:
«Політика Європейського Союзу щодо умиротворення Російської Федерації у
контексті російської агресії проти України»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань
05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія

Актуальність теми дослідження. Проблематика дисертації є безперечно важливою та своєчасною і в науковому, і в практично-політичному вимірах, оскільки стосується трансформації політики Європейського Союзу щодо Росії в умовах її агресії проти України. Актуальність роботи визначається необхідністю пояснення суперечності між нормативними засадами ліберального міжнародного порядку та практиками реагування на ревізіоністські виклики. Російське вторгнення в Україну поставило під сумнів усталені припущення про здатність економічної взаємозалежності та політики залучення запобігати міждержавним конфліктам. У цих умовах аналіз політики ЄС щодо Росії набуває значення не

лише як дослідження конкретного кейсу, а й як засіб переосмислення теоретичних підходів до проблем умиротворення, стримування та стратегічної адаптації в умовах кризи європейського безпекового порядку.

Робота порушує важливі проблеми впливу економічної взаємозалежності держав Європи та Росії, внутрішньоєвропейських суперечностей і безпекових чинників на формування реакції ЄС на російське вторгнення в Україну. Актуальність посилюється тим, що дослідження охоплює не лише період після 2014 року, а й еволюцію підходів ЄС до РФ від 1990-х років до 2025 року, що дозволяє простежити довгострокові тенденції та стратегічні прорахунки європейської політики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації Віталія Романовича Савчука, є належно обґрунтованими, внутрішньо логічно узгодженими та підтвердженими комплексом теоретичних і емпіричних аргументів, отриманих у межах усіх структурних частин дисертаційної роботи. Автор спирається на широку джерельну базу: офіційні документи ЄС, ООН, ОБСЄ, аналітичні матеріали, статистичні дані та емпіричні показники санкційної політики щодо Росії, військової та фінансової допомоги ЄС Україні. Застосований методологічний інструментарій загалом відповідає меті, завданням та предмету дослідження.

У першому розділі Віталій Савчук здійснив теоретико-методологічну концептуалізацію політики умиротворення як феномену міжнародних відносин. Проаналізовано еволюцію поняття «умиротворення» у різних теоретичних парадигмах, розмежовано політику умиротворення як системну стратегію та ситуативну практику реагування. Автор сформулював власні визначення політики умиротворення агресора та сторони конфлікту, окреслив методологічну базу дослідження та визначив ключові чинники ефективності або неефективності такої політики.

У другому розділі досліджено формування політики Європейського Союзу щодо РФ від 1990-х років до початку повномасштабної війни. Автор ретельно простежив поступовий перехід від політики залучення до елементів умиротворення. Належно висвітлено вплив енергетичних проєктів, внутрішньоєвропейських суперечностей та російського ревізіонізму на природу й спрямованість політики ЄС.

У третьому розділі дисертант розглянув санкційну політику ЄС, механізми військової, фінансової та гуманітарної підтримки України, діяльність Європейського фонду миру та місії EUMAM Ukraine. Значну увагу приділено внутрішньоєвропейським розбіжностям щодо підтримки України, ролі Сполучених Штатів Америки і Великої Британії у формуванні європейської відповіді на агресію РФ, а також причинам часткового повернення окремих елементів політики умиротворення після 2022 року. Автор слушно аналізує вплив ядерного шантажу, страху ескалації, залежності від зовнішніх ринків та санкційних обмежень на трансформацію політики ЄС.

У підсумку дисертант формулює обґрунтовані висновки, що поєднання економічної взаємозалежності, внутрішньоєвропейських суперечностей і недостатньо жорсткої реакції на попередні дії РФ створило сприятливі передумови для ескалації агресії Москвою. Водночас підкреслюється поступова трансформація ЄС у більш активного безпекового актора та посилення його стратегічної автономії й механізмів колективного стримування в останні роки, що позначається й на політиці Брюсселя щодо Кремля.

Загалом ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків дисертації В. Р. Савчука є високим: вона демонструє добрий причинно-аналітичний зв'язок між теорією, методологією та емпіричними результатами.

Наукова новизна дисертації полягає у спробі системного концептуального осмислення політики умиротворення ЄС щодо РФ як окремого феномену міжнародних відносин. Автор пропонує власне трактування понять «політика

умиротворення агресора», «політика умиротворення сторони конфлікту», а також розмежовує «політику умиротворення» і «факт умиротворення». Важливим елементом новизни є поєднання теоретичного аналізу концепту умиротворення з емпіричним дослідженням санкційної політики, економічної взаємозалежності, внутрішньоєвропейських розбіжностей та механізмів підтримки України. Цікавим виглядає також введення поняття «ядерного умиротворення» як окремого чинника сучасної міжнародної політики.

Найсильнішою стороною роботи Віталія Савчука є спроба цілісно й системно концептуалізувати політику Європейського Союзу щодо Російської Федерації через призму політики умиротворення, поєднавши теоретичний аналіз із великою емпіричною базою – санкціями, енергетичною залежністю, внутрішньоєвропейськими суперечностями, реакцією після 2014 і 2022 років. Робота справді створює не фрагментарний опис окремих рішень ЄС, а єдину пояснювальну модель еволюції європейської політики щодо РФ.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у можливості використання його висновків органами державної влади, аналітичними центрами та експертними структурами для оцінки ефективності санкційної політики, механізмів стримування агресії та вироблення більш стійких підходів до реагування на дії ревізіоністських держав. Робота також має прикладне значення для аналізу трансформації безпекової політики ЄС після 2022 року.

Оцінка мови та стилю дисертації. Текст дисертації відповідає усім академічним стандартам щодо мови і стилю. Робота виконана з дотриманням норм літературної мови, написана доступно для сприйняття й аналізу. Текст витримано в науковому стилі з притаманними йому чіткістю, нейтральністю, об'єктивністю, доказовістю й аргументованістю.

Оформлення дисертаційної роботи відповідає вимогам, затвердженим Міністерством освіти і науки України.

Аналіз тексту дисертації свідчить про дотримання автором вимог академічної доброчесності. У дослідженні подано посилання на відповідні джерела при використанні ідей, розробок, тверджень і відомостей інших авторів, а також надано достовірну інформацію про результати наукової роботи дисертанта, використані методи дослідження і джерела інформації.

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. У численних публікаціях здобувача повно і всебічно відображено основні результати дисертації. За підсумками дисертаційного дослідження опубліковано 13 наукових праць: 6 наукових статей у фахових виданнях України категорії «Б», а також 7 тез доповідей в рамках наукових конференцій, які додатково відображають наукові результати дисертації. Основні положення роботи апробовано на багатьох наукових заходах різного рівня упродовж 2022–2026 р. р.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Незважаючи на нашу високу оцінку дослідження, необхідно звернути увагу й на деякі його дискусійні аспекти.

1. Поняття «умиротворення» у роботі подекуди використовується занадто широко, що створює ризик розмитості меж між політикою стриманості, прагматичної дипломатії, залучення та власне умиротворенням. Автор фактично інтерпретує через цю категорію дуже широкий спектр політики ЄС – від економічної взаємозалежності й санкційних компромісів до уникнення ескалації після 2022 року. Дисертант достатньо глибоко аналізує феномен політики умиротворення в загальнотеоретичному контексті (підрозділ 1.1.), однак недостатньо інтегрує в роботу сучасну західну дискусію щодо концептуалізації політики ЄС щодо РФ. Це певною мірою послаблює його включеність у сучасний міжнародний академічний дискурс. Актуальна західна література рідко вживає поняття *appeasement* (умиротворення) як строгий аналітичний термін щодо ЄС, бо він дуже негативно навантажений після Мюнхена 1938 року. Частіше

використовують: engagement (залучення), accommodation (пристосування/часткові поступки), restraint (стриманість). Чіткіше розрізнення цих аналітичних категорій могло б суттєво посилити теоретичну частину роботи.

2. Попри значний обсяг використаних джерел, у дисертації могли б бути ширше залучені до аналізу останні стратегічні документи ЄС у сфері Спільної зовнішньої та безпекової політики (CFSP/CSDP), які демонструють радикальну зміну сприйняття Росії в ЄС: від партнера чи проблемного сусіда до головної та довгострокової загрози європейській безпеці (Strategic Compass for Security and Defence, White Paper for European Defence – Readiness 2030, Defence Readiness Roadmap 2030, European Defence Industry Programme). Для автора ці документи могли б стати дуже сильним аргументом на користь його основної тези, що попередня політика ЄС щодо Росії виявилася помилковою, а сьогодні РФ є головною довгостроковою загрозою для ЄС.

3. У дисертації значну увагу приділено тенденціям повернення окремих елементів політики умиротворення після 2022 року (підрозділ 3.3.), однак меншою мірою висвітлено протилежний процес – формування з кінця 2024 – у 2025 роках більш рішучої безпекової та оборонної стратегії ЄС та протидії Росії у відповідь на зниження американської підтримки України після останніх президентських виборів у США.

4. Окремі концепти («ядерне умиротворення», «синдром Мюнхена ХХІ століття») (підрозділ 3.3.) потребують глибшої теоретичної операціоналізації та ширшого порівняльного обґрунтування.

5. Робота виграла б від більш чіткого структурування джерельної бази із розмежуванням первинних та вторинних джерел та вказівки на те, які саме групи джерел стали основою дослідження, а також від більш розгорнутих висновків до окремих розділів, що сприяло б кращій систематизації отриманих результатів.

Загалом же дисертація справляє позитивне враження як актуальне, змістовне та достатньо ґрунтовне дослідження, яке має наукову і практичну цінність, попри

наявність окремих дискусійних положень. Текст дисертаційного дослідження, його головні положення і висновки формують цілісну й аргументовану наукову позицію автора.

Висновок про відповідність дисертації встановленим нормативним вимогам щодо присудження наукових ступенів. Дисертаційна робота Савчука Віталія Романовича на тему «Політика Європейського Союзу щодо умиротворення Російської Федерації у контексті російської агресії проти України» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить обґрунтовані і достовірні положення та висновки. Отримані автором результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення для аналізу трансформації зовнішньої і безпекової політики ЄС та формування більш стійких підходів до реагування на дії ревізіоністських держав. Робота відповідає спеціальності 052 Політологія і вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за відповідною спеціальністю.

Опонент

**докторка політичних наук, професорка,
завідувачка кафедри міжнародних
відносин Навчально-наукового інституту
міжнародних відносин та національної безпеки
Національного університету
«Острозька академія»**

Тетяна СИДОРУК

Тетяна Сидорук Т.В.

підтверджую

прох. [signature]

